

מדיניותה של ארצות הברית כלפי רצועת עזה

שירה עפרון ואילן גולדנברג

מטרתה המוצהרת של ארצות הברית בגישתה כלפי השטחים הפלסטיניים היא קידום פתרון של שתי מדינות לסכסוך הישראלי-פלסטיני, שבמסגרתו יהוו הגדה המערבית ורצועת עזה שני חלקים של המדינה הפלסטינית העתידית, ללא רצף טריטוריאלי ביניהם. על מנת להשיג מטרה זו נמנעת ארצות הברית מגיבוש מדיניות מפורשת כלפי רצועת עזה. עם זאת, בפועל קיים בעשור האחרון הבדל מהותי בין מדיניותה כלפי הגדה המערבית לבין זו שהיא נוקטת כלפי עזה. מאז הבחירות שנערכו ברשות הפלסטינית ב־2006 שמרה ארצות הברית על ניתוק יחסי מעזה תוך פעילות להשגת פתרון שתי המדינות, במטרה להחליש את שלטון חמאס ולחזק את הרשות הפלסטינית. בקרב הקהילה הבינלאומית, גישתה הנוקשה של ארצות הברית כלפי חמאס היא שנייה בעוצמתה רק לגישתה של ישראל כלפי חמאס. אין מדובר רק במגבלה רשמית אלא בכזו הפוגעת ביכולתה לספק סיוע לעזה ולמלא תפקיד מוביל וממנף בהתפתחויות ברצועה. זהו אתגר מורכב בשל היעדרם של נציגים אמריקאים רשמיים בתוך עזה, למעט עובדים מקומיים. מגבלה זו הוטלה עוד לפני הבחירות ברשות הפלסטינית בעקבות פיגוע שאירע ב־2003 נגד שיירה דיפלומטית, שבו נהרגו שלושה אמריקאים.¹ אף על פי כן, ההתלקחויות הביטחוניות המתרחשות מעת לעת בזירת עזה וסדרה של משברים הומניטריים שנרשמו באזור בשנים האחרונות אילצו את ארצות הברית להגביר את מעורבותה בעזה ולאמץ גישה תגובתית ולאחרונה אף פרו־אקטיבית יותר כלפי הרצועה, המתמקדת בעיקר במאמצים לייצוב המצב.

מאמר זה בוחן את התפתחות מדיניותה של ארצות הברית כלפי עזה בעקבות ההתנתקות מהאזור שביצעה ישראל ב־2005. כמו כן דן המאמר באפקטיביות של גישתה הנוכחית של ארצות הברית כלפי עזה ומנתח את האינטרסים, המגבלות ואמצעי המינון העיקריים של ארצות הברית בכל הקשור לרצועה. לבסוף, בהסתמך על מקורות גלויים ושיחות שלא לציטוט עם פקידים אמריקאים לשעבר בממשלים השונים, עם

מומחים ועם עובדים של ארגונים לא-ממשלתיים, מוצעות המלצות למדיניות אפשרית של ארצות הברית כלפי עזה לטווח קצר ולטווח ארוך.

מדיניותה של ארצות הברית כלפי עזה מאז 2005

באפריל 2004 אימץ הנשיא ג'ורג' וו. בוש את תוכניתו של ראש הממשלה דאז אריאל שרון להתנתקות חד-צדדית של ישראל מעזה, וכתב כי "ארצות הברית תוביל בשיתוף עם ירדן, מצרים ושחקנים אחרים בקהילה הבינלאומית את המאמצים לבניית היכולת והרצון של המוסדות הפלסטיניים להילחם בטרור, לפרק את ארגוני הטרור מנשקם ולמנוע את הפיכתם של האזורים שמהם תיסוג ישראל לאיום שידרוש טיפול באמצעים אחרים כלשהם".² ואולם, כחלק ממאמץ זה דרשה ארצות הברית גם כי ישראל תבצע מהלך התנתקות דומה בגדה המערבית, והתפשרה לבסוף על צפון הגדה, על מנת לשמור על מראית עין של התייחסות לעזה ולגדה המערבית כאל יחידה טריטוריאלית ופוליטית אחת. בזמנו הזהיר מרטין אינדיק, שגריר ארצות הברית לשעבר בישראל ועוזר מזכיר המדינה לענייני המזרח התיכון, כי בכותבו מכתב זה חייב הנשיא בוש את ארצות הברית "להבטיח כי המדינה בזעיר אנפין אשר תיווצר בעזה כתוצאה מן הנסיגה הישראלית לא תהפוך למדינת טרור כושלת". בנוסף הזהיר כי ארצות הברית תישא באחריות להשתלטותו האפשרית של חמאס על עזה, וגם לחדירה ישראלית במטרה לבלום את מתקפות הטרור מן הרצועה.³ אף כי אינדיק צדק בתחזיותיו בדבר ההתפתחויות העתידיות בעזה, הרי התבטאותו כי "ארצות הברית תירש בסופו של דבר את בעייתיה של עזה" הייתה שגויה. במקום זאת, מעורבותה של ארצות הברית בעזה מאז ההתנתקות הישראלית הייתה מוגבלת למדי ברובה.

התגובה לעליית חמאס לשלטון

כחלק מהניסיון של ממשל הנשיא בוש להביא דמוקרטיה לעולם הערבי דחקה ארצות הברית בפלסטינים לערוך בחירות חופשיות. לאחר ניצחונו של מחמוד עבאס בבחירות לנשיאות ב-2005 דחפה אותו ארצות הברית לערוך בחירות למועצה המחוקקת הפלסטינית. חרף דאגתה של ישראל מהשתתפותו של חמאס בבחירות, ממשל בוש האמין כי פתח ניצח.⁴ הבחירות נקבעו לאוגוסט 2005, מועד הנסיגה הישראלית מעזה, אולם נדחו מאוחר יותר לינואר 2006. חמאס זכה ב-74 מבין 132 המושבים במועצה המחוקקת ופתח זכה ב-45 מושבים. חשיבותה היחסית של המועצה המחוקקת הייתה אף היא תוצר של מדיניותה הקודמת של ארצות הברית, בתקופתו של יאסר ערפאת. ארצות הברית דחקה ברשות הפלסטינית להעביר את הסמכות מהנשיא לראש הממשלה, ופירוש ניצחונו של חמאס בבחירות למועצה המחוקקת היה כי מינויו

של ראש הממשלה, שהיה אחראי באותה עת לענייני הכלכלה והביטחון בשטחים הפלסטיניים, היה בידי הארגון.

לאחר הבחירות סירבה ארצות הברית, לצד החברות הנוספות בקוורטט לענייני המזרח התיכון (האיחוד האירופי, רוסיה והאו"ם) וישראל להכיר בניצחונו של חמאס. הקוורטט התנה את המשך הסיוע לרשות הפלסטינית בכך שחמאס יתנער מן האלימות, יכיר בישראל ויקבל את הסכמי הביניים הקודמים שנחתמו בין ישראל לפלסטינים. חמאס סירב להיענות לתנאים אלה. במארכ 2006 הקים חמאס ממשלה חדשה ללא פת"ח (אשר סירב להצטרף לקואליציה בראשות חמאס, או להעביר את השליטה על כוחות הביטחון של הרשות לידי חמאס). בעקבות זאת הודיעו ארצות הברית והאיחוד האירופי על השעיית הסיוע לממשלה החדשה של הרשות בראשות חמאס. אף כי המדיניות החדשה לא חלה על סיוע המועבר באמצעות ארגונים בינלאומיים וארגונים לא־ממשלתיים, קיצוץ הזרמת הכספים לרשות יצר משבר כספי חמור. המצב הוחרף עוד יותר עקב החלטתה של ישראל להקפיא 50 מיליון דולר שהיא גובה מדי חודש עבור הרשות מתקבולי מיסים ומכס, על פי הסכמי אוסלו, ולמנוע מהרשות גישה לבנקים, אשר חששו מחוקים נגד טרור.⁵ כך נותרה ממשלת חמאס בלי יכולת לשלם משכורות ונוצרו לחצים חמורים מבית. אף על פי שארצות הברית ובעלות בריתה קיוו כי הסנקציות יחלישו את חמאס ויביאו לסילוקו מן השלטון, הן יצרו למעשה חלל להשפעה איראנית. לפי הדיווחים סיפקה איראן למנהיגי חמאס את הכספים שזקקו להם עד מאוד והביאו עמם לשטחים.⁶ עם זאת, לא היה בהזרמת הכספים כדי למנוע הידרדרות בתנאי החיים בשטחים הפלסטיניים, תוך התעצמות המתחים הקיימים בין פתח לחמאס.

המאמצים לבדוד ולהחליש את חמאס

במהלך השנים נעשו מספר ניסיונות להביא לפיוס בין פתח לבין חמאס, ולסייע לשני הצדדים להקים ממשלת אחדות. מטרתם של מאמצים אלה הייתה כפולה: להביא לקץ היריבות בין פת"ח לחמאס ולסיום האמברגו שהוטל על הרשות הפלסטינית מאז הבחירות שנערכו בה. הניסיון הרציני הראשון בכיוון זה, הידוע בשם 'הסכם מכה', נעשה על ידי ערב הסעודית בפברואר 2007 והביא להקמת ממשלה חדשה שכללה נציגים מפת"ח ומחמאס, לצד חברים עצמאיים וביניהם סלאם פיאד. בהסכם נקבע כי חמאס יהיה אחראי לניהול העניינים הפנימיים, ואילו פת"ח ואנשי המקצוע יעסקו בסוגיות הבינלאומיות. הממשלה החדשה התחייבה לכבד את ההסכמים הקודמים שנחתמו בין ישראל לבין הארגון לשחרור פלסטין (אש"ף), אך לא התחייבה להתנער מן האלימות. הנשיא בוש אמר כי הוא "מאוכזב" מהממשלה החדשה, אך ארצות הברית שמרה בידיה את האופציה להיפגש עם חברי הממשלה שלא היו מארגון חמאס. לאחר למעלה

משנה, שבמהלכה לא התקיימו קשרי גומלין דיפלומטיים רשמיים בין ארצות הברית לפלסטינים, נפגש הקונסול הכללי של ארצות הברית בירושלים עם ראש הממשלה הפלסטיני דאז, סלאם פיאד. כעבור חודש נפגשה מזכירת המדינה קונדוליסה רייס עם פיאד בווינגטון. לפי דוחות מאותה תקופה בחנה ארצות הברית דרכים להזרים כספים מאירופה וממדינות ערב (אך לא מארצות הברית) לחשבונותיה של הרשות הפלסטינית, בלי להפר את חוקי ארצות הברית.⁷ בנקיטת צעדים אלה נבדלה גישתה של ארצות הברית מזו של ישראל – אשר נותרה עקבית בהתנגדותה לכל קשר עם הממשלה הפלסטינית שכללה את נציגי חמאס, כל עוד עמד הארגון בסירובו לקיים את תנאי הקוורט – והמשיכה לעכב את כספי המיסים והמכס הפלסטיניים.⁸

על אף השיחות שהתקיימו לגבי הסרת חלק מהמכשולים שהציבה ארצות הברית בפני הענקת סיוע לרשות הפלסטינית החדשה, המשיכה ארצות הברית בניסיון שבו החלה לאחר הבחירות ב-2006 – להעביר סיוע עקיף לנשיא מחמוד עבאס. לפי הדיווחים, בנובמבר 2006, כאשר רמת המתח בין חמאס לבין פת"ח הייתה כבר גבוהה, דחק המתאם הביטחוני האמריקאי לענייני פלסטינים דאז, לויטננט-ג'נרל קית' דייטון, במוחמד דחלאן, פוליטיקאי מטעם פת"ח שישב בעזה, כיהן כראש המועצה הביטחונית הפלסטינית ונמצא בעימות עם חמאס, "לבנות את כוחותיו לקראת התמודדות עם חמאס", בהבטיחו סיוע בסך 86 מיליון דולר.⁹ חודשיים לאחר מכן דיווח דובר מטעם הממשל כי הנשיא בוש הורה למזכירת המדינה רייס להעביר "כ-86.4 מיליון דולר כסיוע לכוחות הביטחון הפלסטיניים הכפופים ישירות לנשיא מחמוד עבאס... לסייע בהבטחת שלטון החוק והסדר בעזה ובגדה המערבית, להילחם בטרור ולהקל את התנועה והגישה, בייחוד בעזה".¹⁰ הקונגרס לא אישר את חבילת הסיוע המלאה, אך הסכים להעניק כסיוע פריטים בלתי קטלניים בסך 59 מיליון דולר וביניהם מדים עם ציוד מגן, ציוד מבצעי כגון מגינים לפיזור הפגנות, אזיקים ואלות וערכות עזרה ראשונה, אבל לא נשק ותחמושת.¹¹ הממשל ניסה לעקוף את הקונגרס ודחק במצרים, בערב הסעודית, בירדן ובאיחוד האמירויות הערביות לספק סיוע צבאי. לדוגמה, מצרים ציידה את פתח בנשק ואימנה את לוחמיו. חמאס העמיק את קשריו עם איראן לשם קבלת סיוע צבאי.¹² חימושו של פת"ח לצורך הבסת חמאס סייע להגברת המתחים שהציתו בסופו של דבר את הלחימה ביוני 2007, אשר הסתיימה בגירוש כוחות פת"ח מעזה על ידי חמאס והשתלטותו על הממשלה.¹³

במהלך השנה וחצי שלאחר מכן – עד סיום כהונתו – המשיך ממשל בוש במדיניות הבידוד ובניסיון להביס את חמאס, וגישה זו היא שהכתיבה גם את מדיניות הניתוק שנקטה ארצות הברית כלפי רצועת עזה ותושביה. אף כי מטרתה המוצהרת הייתה לבדוד את חמאס ולסלקו מן השלטון, מדיניותה זו של ארצות הברית כלפי עזה בשנים 2005-2007 סייעה שלא במכוון לחמאס לגבש את שלטונו בעזה, וכן העניקה לאיראן

הזדמנות למלא את החלל שנוצר כתוצאה מהיעדרותה של ארצות הברית. אף על פי שבאותה עת הייתה ארצות הברית שחקנית אחת מני רבות שנקטו מדיניות שגויה כלפי עזה והיא ודאי אינה האשמה היחידה במצב, הרי שגיאותיה, שהבולטת בהן הייתה הדחיפה לבחירות חרף ההסתייגויות של הפלסטינים וישראל, מילאו תפקיד משמעותי בכך שאפשרו לחמאס להשתלט על עזה.

השפעת שלוש המלחמות בין ישראל לחמאס

כאשר נכנס הנשיא אובמה לתפקידו הוא המשיך את מדיניות קודמו – דחיפה אקטיבית לפתרון שתי המדינות תוך הטלת חרם על חמאס, עד אשר יקיים את תנאי הקוורטט. אסטרטגיה זו לא צלחה ויכולתה ורצונה של ארצות הברית לסייע לרצועת עזה נותרה מוגבלת, בייחוד בתחילה. אולם האירועים בשטח אילצו בסופו של דבר את ממשל אובמה להקדיש מעט יותר תשומת לב לעזה.

האתגרים הגדולים ביותר שניצבו בפני ממשל אובמה ברצועה היו קשורים לשלוש המלחמות שהתחוללו בין ישראל לחמאס בפרק זמן של חמש שנים. העימות הראשון היה מבצע 'עופרת יצוקה', שהתרחש במהלך תקופת המעבר בין הבחירות בארצות הברית לבין כניסתו של אובמה לתפקידו (דצמבר 2008 – ינואר 2009), ואחריו מבצע 'עמוד ענן' ב-2012 ו'צוק איתן' ב-2014. אף על פי שמבצע 'עופרת יצוקה' הסתיים עוד בטרם נכנס הנשיא אובמה לתפקידו, מילא הממשל תפקיד מרכזי בארגון ועידת תורמים במצרים לצורך שיקומה של רצועת עזה, שבמסגרתה התחייבו המדינות התורמות להעביר סכום של חמישה מיליארד דולר. עם זאת, רוב הסיוע לא מומש מעולם. כמו כן, בעקבות המבצע, שיתוף הפעולה עם גורמים בינלאומיים למניעת הברחת נשק מאיראן לסודאן, ומשם לעזה דרך מצרים, נעשה רכיב מרכזי באסטרטגיה האמריקאית. ב-2012 סייע ממשל אובמה בפעולות התיווך שהביאו לסיומו של מבצע 'עמוד ענן', שנמשך שבוע ימים. מזכירת המדינה הילארי קלינטון ניהלה דיפלומטיה של דילוגים בין ישראל למצרים. באותה עת קיימה ממשלת מצרים, בראשות האחים המוסלמים קשרים הדוקים עם חמאס, שאותם היא מינפה להשגת הפסקת אש מהירה.

ב-2013 תיווך ממשל אובמה בהצלחה בתהליך שהביא להתקרבות המחודשת הראשונית בין ישראל לטורקיה. שתי המדינות הורידו את דרג היחסים הדיפלומטיים ביניהן ב-2011 בעקבות תקרית הספינה 'מאווי מרמרה', שבמהלכה יירט צה"ל משט שעשה דרכו מטורקיה לרצועת עזה. בתקרית זו מצאו את מותם עשרה אזרחים טורקים, שאחד מהם החזיק גם באזרחות אמריקאית. ארצות הברית הייתה מתווכת פעילה, ובמהלך ביקורו של הנשיא אובמה בישראל ב-2013 התקשר ראש הממשלה בנימין נתניהו לנשיא טורקיה רג'אפ טאיפ ארדואן, ושתי המדינות הסכימו לפתוח במשא

ומתן על הסכם לחידוש היחסים ביניהן. הפיוס שהושלם רק ב־2016 אפשר לטורקיה למלא תפקיד בולט יותר באספקת סיוע לעזה.

כאשר החל מבצע 'צוק איתן' ב־2014 היו הנסיבות סבוכות יותר מאשר בעבר. ממשלת מצרים בראשות עבד אל-פתאח א-סיסי נקטה גישה לוחמנית הרבה יותר כלפי חמאס. מצרים ניסתה להשיג הפסקת אש ראשונית אך זו נדחתה על ידי חמאס. ארצות הברית וישראל היו חלוקות ביניהן לגבי זהות הגורם החיצוני בעל היכולת הטובה ביותר לשמש מתווך מול חמאס. ארצות הברית תמכה במעורבותן של קטר וטורקיה, בעוד ישראל התעקשה כי מצרים תהיה הגורם המקשר היחיד. העדיפות שנתנה ארצות הברית לקאר ולטורקיה נראתה בעיני ישראל כמתן פרס לחמאס, בעוד ארצות הברית סברה כי התמקדותה של ישראל במצרים הייתה בלתי מציאותית, בהתחשב ביחסים הגרועים ששררו בין חמאס לבין ממשלתו של א-סיסי. יתרה מזאת, יחסיה המתוחים של ארצות הברית עם מצרים פגעו ביכולתה להפעיל על קהיר לחץ לפתיחת מעבר רפיח לתנועת אנשים וסחורות. בסופו של דבר הושגה הפסקת אש רק אחרי 54 ימים של עימות ממושך, שגבה מחיר דמים כבד והביא להרס עצום ברצועת עזה.

אחרי המלחמה בין ישראל לחמאס ב־2014 הגבירה ארצות הברית את מעורבותה בייצוב המצב ברצועה, בתמיכתה של ישראל. הצעד הראשון היה ועידת תורמים בינלאומית נוספת שהתקיימה במצרים בהשתתפות תורמים חשובים, שהתחייבו לסייע בהיקף כספי נכבד. עם זאת, בדומה לתוצאותיה של הוועידה הקודמת, התחייבויות אלה מומשו במידה מועטה בלבד. בה בעת נקטה ארצות הברית גישה ממוקדת יותר בכל הקשור להעברת סיוע לעזה, תוך התרכזות בהפעלת לחץ על ישראל, על הרשות הפלסטינית ועל מצרים לספק לרצועה את שלוש אבני היסוד הדרושות לפיתוחה – חשמל, מים וגישה ותנועה. דוגמאות ספציפיות כוללות עידוד מדינות להכפיל את אספקת החשמל לעזה, קידום פרויקט 'גז לעזה', הרחבת אזור הדיג והגדלת היקף היצוא מן הרצועה. בינתיים החלה גם ארצות הברית למלא תפקיד חשוב יותר בעידוד היחסים בין ישראל, טורקיה וקטר, ובכך אפשרה לשלוש המדינות למלא תפקיד בהעברת סיוע לעזה. חרף מאמצים אלה נותרה מעורבותה של ארצות הברית מוגבלת למדי, בייחוד בהתחשב בנכונותה לקרוא תיגר על מדיניותן של ישראל ושל הרשות הפלסטינית כלפי עזה.

במהלך כהונתו התחבט ממשל אובמה גם בשאלת תגובתו לפיוס בקרב הפלסטינים. בשתי הזדמנויות נפרדות, 2011 וב־2014, ניסו פת"ח וחמאס להקים ממשלת אחדות. בשני המקרים נקטה ארצות הברית מדיניות של נכונות לשיתוף פעולה עם ממשלת אחדות שתונהג על ידי שרי קבינט מקצועיים, אם אלה יקיימו את תנאי הקוורטט. גישה זו יצרה מתיחות מסוימת עם ישראל, שהייתה מעוניינת כי ארצות הברית תנקוט קו נוקשה יותר ותחרים כל ממשלה בהשתתפות חמאס. עם זאת, בסופו של דבר כשלו

שני הניסיונות להשגת אחדות, משום שחילוקי הדעות בין חמאס לפת"ח היו עמוקים מכדי לאפשר התקדמות אמיתית לעבר מימוש הרעיון.

מדיניותה הנוכחית של ארצות הברית

בסתיו 2017, עדיין מוקדם מדי לדבר על גישתו הכוללת של ממשל דונלד טראמפ כלפי הסכסוך הישראלי-פלסטיני. טראמפ התחייב בפומבי לחדש את התהליך המדיני בין ישראל לפלסטינים, במטרה להשיג את "העסקה האולטימטיבית"¹⁴. אך בניגוד בולט לנשיאים קודמים, טראמפ לא התחייב להגיע לפתרון שתי המדינות, אלא אמר: "I'm looking at two-state, one-state, and I like the one that both parties like"¹⁵. במונחים של מדיניות הממשל כלפי עזה, היה ברור שהצוות של טראמפ מודע לחשיבות של שיפור תנאי החיים ברצועה, כמו גם בגדה המערבית. לדברי פקידים בממשל הנשיא אובמה, עם כניסתו לתפקיד הצוות של הנשיא טראמפ ביקש להמשיך את מדיניותו של קודמו בכל הנוגע לטיפול בשלוש הבעיות העיקריות בתחום פיתוח רצועת עזה – מחסור באספקת החשמל, המחסור במים ואיכותם הנמוכה וחופש התנועה המוגבל ביותר של אנשים וסחורות אל הרצועה וממנה.¹⁶

שליחו המיוחד של הנשיא טראמפ לנושא התהליך המדיני הישראלי-פלסטיני, ג'ייסון גרינבלט, הקדיש תשומת לב מיוחדת לנושא עזה בפגישותיו הראשונות עם נציגים ישראליים ושרים ערביים, ושאל אותם כיצד ניתן לסייע לשפר את המצב הכלכלי וההומניטרי בעזה. במהלך ביקורו הראשון בישראל וברשות הפלסטינית, גרינבלט פגש קבוצה של נציגים מעזה, ובפגישותיו לאחר מכן עם קצינים של צה"ל העלה את סוגיית הקושי הניצב בפני תושבי הרצועה הנזקקים לטיפול רפואי בישראל.¹⁷ וכיום, גרינבלט משתבח בחלקו בהשגת הסכם בין ישראל לפלסטינים, אשר אפשר לרשות הפלסטינית לקנות 33 מיליון מטרים מעוקבים של מים מישראל, כשעשרה מהם יועברו לרצועת עזה (הקיבולת המוגבלת של הצנרת הקיימת מאפשרת להעביר חמישה מיליון מטרים מעוקבים בשלב זה, עד אשר ייבנה צינור חדש).¹⁸

למרות דיווחים אלה, נציגים של ארגונים הומניטריים שנפגשו עם גרינבלט השמיעו במהלך קיץ 2017 דאגה מכך שמאז שהנשיא טראמפ נכנס לתפקידו, הצוות שלו לא עשה יותר כדי לסייע לעזה, ומכך שמדיניותה של ארצות הברית כלפי הרצועה נותרה ללא שינוי. מדאיג אף יותר היה הגיבוי האמריקאי להחלטתו של הנשיא עבאס לעצור את מימון החשמל ברצועה, אשר החריף את המשבר ההומניטרי הקיים באזור. היו אנאליסטים שגרסו שעבאס נקט צעד זה בידעו שארצות הברית לא תתנגד לו, ושהרשות לא תואשם בתנאים השוררים ברצועה.¹⁹ גישה זו, לא זו בלבד שתרמה להרעה נוספת בתנאי החיים ברצועה, אלא שבשלב ראשון היא החריפה את המתח בין פת"ח לחמאס, שעלול היה להעמיק את הקרע בין הרצועה לגדה המערבית ולהרחיק את האפשרות

לממש את מושג המדינה הפלסטינית, שתכלול את שני האזורים האלה כאחד. ובהמשך הדרך, המתח הפנים-פלסטיני הגובר והידרדרות המצב ברצועה העלו חשש מהסלמה בין ישראל לחמאס. לקח שניתן לגזור משלושה סבבי העימות שהתרחשו בין ישראל לחמאס, הוא שהכבדת-יתר של הלחץ על חמאס מוביל לעימות עם ישראל.²⁰ מלחמה נוספת בזירת עזה תסכל כל מאמץ אמריקאי לחדש את התהליך המדיני.

התפתחויות שנרשמו בהמשך קיץ 2017 מרמזות על תפנית חיובית יותר. הודות למאמציו של נשיא מצרים, עבד אל-פתאח א-סיסי, שני המחנות הפלסטיניים היריבים השיקו תהליך פיוס, שנמצא עדיין בראשיתו בעת חתימת מאמר זה. למרות שסיכויי כישלונם של המהלך רבים יותר מסיכויי הצלחתו, תהליך הפיוס נראה מבטיח יותר מניסיונות גודמים לקדם פשרה בין פת"ח לחמאס, שכשלו.²¹ תגובתו של ממשל טראמפ לפיוס הייתה דומה לזו של קודמיו: לפני ביקור שערכו נציגים של הרשות הפלסטינית ברצועת עזה - הביקור, שהיה ראשון מזה עשור, התקיים ב-3 באוקטובר - גרינבלט אמר כי "כל ממשלה פלסטינית צריכה, באופן ברור וגלוי, להתחייב לאי-אלימות, הכרה במדינת ישראל, קבלת ההסכמים וההתחייבויות הקודמות שסוכם בין הצדדים, ולמשא ומתן בדרכי שלום".²² עם זאת, גרינבלט הוסיף ואמר כי "ארצות הברית מקבלת בברכה את המאמצים ליצור את התנאים שיאפשרו לרשות הפלסטינית לקבל על עצמה אחריות בעזה".²³ הצהרה זו, שהייתה מעורפלת במידה, סימנה קבלת אמריקאית את מאמצי האחדות הפלסטיניים. היו דיווחים שהציעו בנוסף כי הממשל, בעודו עדיין תובע את פירוק חמאס מנשקו, לא ילחץ בשלב זה על הרשות הפלסטינית בנוגע לתביעה זו.²⁴ בשעה שתהליך הפיוס הפנים-פלסטיני מתקדם, הממשל האמריקאי מדווח כנחוש לחולל פריצת דרך משמעותית בתהליך המדיני עד סוף שנת 2017.²⁵ אף קיימת אפשרות שהממשל ינסה לחדש את המשא ומתן בין ישראל לרשות הפלסטינית, הגם שלא יכלול בשיחות את חמאס.²⁶

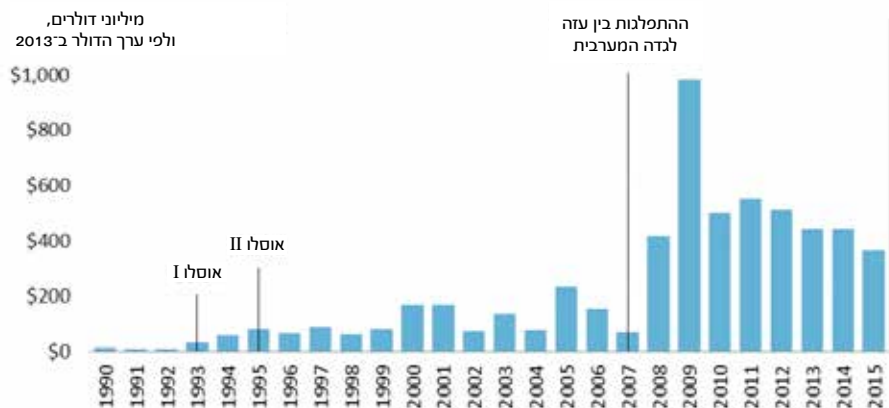
האינטרסים, המגבלות ואמצעי המינוף העיקריים של ארצות הברית בעזה

כפי שעולה מסקירת מדיניותה של ארצות הברית כלפי עזה, מאז 2005 שמרה ארצות הברית רוב הזמן על ניתוק יחסי מן המתרחש ברצועה, במטרה להחליש את ממשלת חמאס ולחזק את הרשות הפלסטינית. עם זאת, בהתאם למדיניותה המפורשת ממשיכה ארצות הברית לראות בגדה המערבית וברצועת עזה יחידה טריטוריאלית אחת. ואולם, התפתחויות מאוחרות יותר, החל בצעדי הרשות הפלסטינית שננקטו במטרה ללחוץ על חמאס והמשך בתהליך הפיוס בין חמאס לפת"ח, שנתמך על ידי מצרים, עשויות לשנות את התמונה. עמדתו הבלתי מתפשרת של הנשיא עבאס כלפי עזה והאסטרטגיה שלו, המתבססת על ניסיון לדחוק את חמאס לקצה, הקשתה בקי 2017 על מאמצי ארצות הברית במאמציה לשיפור המצב בשטח. אחד החששות היה שבאמצעות תמיכתה

בעבאס עלולה ארצות הברית לעבור למדיניות של הפרדה בין הגדה המערבית לרצועת עזה, הרואה בעזה מכשול לשלום אפשרי בין ישראל לפלסטינים. זה יהיה המקרה, אם תהליך הפיוס ייכשל. עם זאת, אם התהליך יצליח, הפיוס עשוי יהיה לאפשר מעורבות אמריקאית אפקטיבית יותר במאמץ לייצב ולפתח את הרצועה.

בהתחשב בהתפתחויות בשטח, השיקולים הפוליטיים הפנימיים בארצות הברית מציבים גם הם מכשולים בפני נקיטת גישה אמריקאית אפקטיבית כלפי עזה. קיום קשר פוליטי כלשהו עם חמאס נתפס בגבעת הקפיטול כמדיניות חסרת סיכוי, אשר תגרור אחריה השלכות פוליטיות מזיקות עבור כל ממשל שיעז אפילו לקיים פגישות עם נציגים פוליטיים של חמאס. כמו כן בוצעו לאחרונה מאמצי חקיקה להגבלת הסיוע האמריקאי לרשות הפלסטינית. הבולט והמשמעותי מביניהם הוא 'חוק טיילור פורס', הקרוי על שם איש צבא אמריקאי לשעבר שנרצח בפיגוע דקירה בתל-אביב ב-2016. תכליתו של החוק היא לשם קץ לתמיכתה של הרשות הפלסטינית בטרור באמצעות מניעת העברת כספים מארצות הברית לפלסטינים, עד אשר תחדל הרשות לשלם קצבאות לאנשים שהורשעו בפעולות טרור נגד אזרחים אמריקאים או ישראלים, או לבני משפחותיהם של אנשים אלה. אף על פי שהפסקת התמיכה בטרור היא אמצעי שאין לגביו מחלוקת, הרי צעד מסוג זה יעניש לא רק את הרשות הפלסטינית, אלא עלול גם לפגוע בישראל. צעד כזה יצמצם את הסיכויים הנמוכים ממילא להצלחתו של תהליך השלום, ויערער את המאמצים להשגת יציבות בעזה.

כיום מעבירה ארצות הברית לרשות הפלסטינית סיוע כלכלי וסיוע ביטחוני. בין השנים 2008 ל-2016 עמד סכום הסיוע הכלכלי השנתי הממוצע לגדה המערבית ולרצועת עזה על כ-400 מיליון דולר, אשר הגיעו מן הסוכנות האמריקנית לפיתוח בינלאומי (USAID) ומסיוע תקציבי לרשות הפלסטינית. הסיוע לכוחות הביטחון של הרשות בתקופה זו עמד על 100 מיליון דולר בשנה בממוצע. בשני סוגי הסיוע נרשמה ירידה משנת 2013 – בתקופת ממשל אובמה – והיקף הסיוע השנתי המבוקש ב-2017 עמד על 327 מיליון דולר עבור סיוע כלכלי ו-35 מיליון דולר עבור סיוע ביטחוני.²⁷ כמו כן, ארצות הברית היא התורמת היחידה הגדולה ביותר לסוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם לפליטי פלסטין במזרח הקרוב (אונר"א), המספקת בין היתר שירותי בריאות, חינוך, דיור וסיוע אחר ליותר מ-1.2 מיליון פליטים פלסטינים בעזה.²⁸

הסיוע הזר-צדדי הכולל של ארצות הברית לפלסטינים: 2015–1990

מקור: Congressional Research Service, 2016²⁹

'חוק טיילור פורס' יביא בעיקר לצמצום הסיוע הכלכלי, המהווה את חלק הארי של הסיוע האמריקאי לפלסטינים, כפי שצוין לעיל. הסיוע הכלכלי תומך בשרידותה של הרשות הפלסטינית, שהיא הפרטנר של ישראל בתחום הביטחון ובתהליך השלום. בהקשר של עזה הוא מאפשר ל-USAID לסייע בניהול פרויקטים חשובים בתחום החשמל והמים בעזה, אשר כולם עלולים להימצא בסיכון עקב החקיקה המוצעת.

מתקדמים הלאה: קווי המדיניות האפשריים של ארצות הברית בעזה

חרף המגבלות הפוליטיות מבית, ארצות הברית היא שחקנית בעלת חשיבות מכרעת לייצובה ולפיתוחה של רצועת עזה בטווח הארוך. אם תבחר ארצות-הברית לשנות את מדיניותה בהתחשב באילוצים הפוליטיים מבית, עשויה להיות לכך השפעה רבה, הן מבחינה פוליטית והן מבחינה כלכלית, על כל השחקניות העיקריות הפועלות בעזה – ישראל, הרשות הפלסטינית, מצרים ומדינות המפרץ. ארצות הברית נחשבת עדיין מובילה עולמית ושחקנית ייחודית בסכסוך הישראלי-פלסטיני – עובדה המעניקה לה לפחות מידה מסוימת של השפעה על כל השחקניות החשובות – הן על אלו המעורבות ישירות בסכסוך והן על הקהילה הבינלאומית הרחבה יותר כגון קטר, טורקיה, ערב הסעודית ומדינות אחרות. ארצות הברית אומנם אינה משתייכת לקבוצה זו באופן ישיר, אך יש לה השפעה ניכרת על חמאס, בעיקר באמצעות שחקנים אחרים. ואף על פי שלארצות הברית אין ציפיות מפורשות מחמאס, הנחת העבודה בווינגטון היא כי חמאס פועל כשחקן רציונלי המעוניין בראש ובראשונה בשימור עצמי, ועל כן אין זה סביר כי יכשיל את שיקומה של רצועת עזה, אם הפרויקט ישרת את האינטרסים שלו.

בד בבד עם השימוש שעושה ארצות הברית במעמדה העולמי הייחודי במטרה לסייע בקידומה של עזה מבחינה פוליטית וכלכלית, עליה לנסות להסיר או לפחות למתן חלק מן המגבלות שהחלישו תמיד את יכולתה להשיג השפעה חיובית בתוך הרצועה. כפי שעולה מן ההמלצות לקביעת המדיניות להלן, אמצעי המינוף הם כלכליים ופוליטיים כאחד, ואם ייעשה בהם שימוש נכון הם יוכלו להוביל לשינויים משמעותיים בעזה. בהקשר זה, הסכם הפיוס הפלסטיני אמור להיחשב כהזדמנות לארצות הברית לפתח מדיניות אפקטיבית יותר כלפי האזור.

במסגרת תכנון המדיניות צריכה ארצות הברית להבדיל בין התערבויות לטווח הקצר והארוך. כמו כן, במקביל לניסיון לייצב את המצב בעזה, יש חשיבות מכרעת להמשך ההשקעה גם בגדה המערבית. באופן דומה, יש להתאים את אמצעי המדיניות בעזה לפתרון שתי המדינות, שבמסגרתו יתקיימו זו לצד זו בשלום ובביטחון ישראל והמדינה הפלסטינית – אשר תכלול הן את הגדה המערבית והן את רצועת עזה. ולבסוף, על ארצות הברית להתכונן לקראת מה שתוכל לעשות אם ייכשל תהליך הפיוס הפנים-פלסטיני, ואם תתרחש התנגשות נוספת בין ישראל לחמאס.

המלצות לפיתוח מדיניותה של ארצות הברית כלפי רצועת עזה:

ארצות הברית צריכה לפתח מדיניות עקבית יותר כלפי עזה בהנחה שהמגמות הנוכחיות יימשכו, ולחלופין, אם חזון שתי המדינות יגיע לידי מימוש. עליה להעריך את מידת ההצלחה של מדיניותה עד כה (החרמת חמאס עד שימלא את תנאי הקוורטט), ולהחליט אם היא תומכת בפיוס בין הפלגים הפלסטיניים. בשלב זה, ממשל טראמפ אימץ עמדה שהיא גמישה יותר, במידת מה, אך זו עדיין לא עמדה למבחן. על הממשל להתמיד במאמץ לערב את מצרים וישראל בדיון האסטרטגי בנושא זה, על מנת להבין טוב יותר את חששותיהן והאינטרסים שלהן.

מינוף הקשרים עם ישראל ומצרים על מנת לאפשר גישה רחבה יותר לסחורות ולאנשים: בהשוואה לממשל אובמה יצר ממשל טראמפ קשרים טובים יותר עם ישראל ועם מצרים. יחסים משופרים אלה כבר מתבטאים בגיבוי שהעניק הממשל למאמצי של א־סיסי לפשר בין הרשות הפלסטינית לבין חמאס, וביחסי העבודה הקרובים בין הממשל לבין ישראל. על הממשל לנצל יחסים אלה להפעלת לחץ על מצרים ועל ישראל, במטרה לאפשר הכנסת סיוע הומניטרי וחומרים רבים יותר לצורך תמיכה בפיתוח הכלכלי. ישראל מחפשת כעת מימון לבניית מסוף מטענים נוסף במעבר ארז. ארצות הברית נמצאת בעמדה מצוינת כדי לסייע במימון זה, תוך הפעלת לחץ על ישראל לעדכן את רשימת החומרים בעלי שימוש כפול שאותה היא מנהלת, המטילה מגבלות מחמירות על הסחורות שמותר להכניס לרצועה. כוחות הביטחון של ישראל בדקו בקפדנות אלפים מתושבי רצועת עזה שכניסתם לתחומי ישראל אפשרית, אולם

היתרי הכניסה שלהם מתעכבים עדיין. ארצות הברית יכולה לדחוק בישראל להאריך היתרים אלה ולאפשר לפלסטינים שכניסתם אושרה לעבוד בישראל. בנוסף, ארצות הברית צריכה להבטיח כי ישראל ומצרים יאפשרו יצוא כמות רבה יותר של סחורות מעזה, בעיקר לישראל ולגדה המערבית, אך גם לרחבי העולם.

אין להזניח את עזה במסגרת המגעים עם הרשות הפלסטינית: כאשר הממשלים האמריקאיים פותחים ביוזמות שלום מתוקשרות בין ישראל לפלסטינים הם נוטים לעתים קרובות להזניח את עזה, שכן קובעי המדיניות האמריקאיים רוחשים כבוד רב יותר לנשיא עבאס. מאמציהם של אנשי הצוות של טראמפ לגבש תוכנית לחידוש התהליך המדיני טומנים בחובם סכנה להישנותה של תופעה זו. צמצום אספקת החשמל לעזה בקיץ 2017 היה תולדה של פעולות הרשות הפלסטינית, שנראה היה שזכו למידת-מה של רוח גבית מארצות הברית. באופן דומה מאשרת כעת הרשות חלק מזערי בלבד מבקשותיהם של תושבי רצועת עזה לקבלת טיפול רפואי בישראל. אף על פי שייתכן כי מחמוד עבאס אינו מעוניין לראות שיפור בתנאי החיים בעזה תחת שלטון חמאס, על ממשל טראמפ להבהיר לרשות כי בלי קשר ליריבות הפוליטית בין פת"ח לחמאס, השמירה על היציבות ושיפור המצב בשטח נותרו בראש סדר העדיפויות האמריקאי. למרות שבטווח הזמן הקרוב השליטה על הביטחון אינה בידי הרשות הפלסטינית, היא יכולה למלא תפקיד נרחב יותר בייצובה של עזה, ויש למנף את הצעדים שיינקטו לשיפור המצב הכלכלי בגדה המערבית כדי להבטיח שהיא אכן תקבל על עצמה תפקיד זה. מוצע, לדוגמה, שארצות הברית תסייע לרשות הפלסטינית בתשלום חוב החשמל שלה לישראל, בתנאי שזו תמשיך לשלם עבור אספקת החשמל לעזה.

מתן עדיפות למים, לחשמל, לגישה ולתנועה: ארצות הברית הגדירה בצדק את שלושת העמודים שעליהם נשען הפיתוח – מים, חשמל וגישה ותנועה. עם זאת, קיים מחסור חמור ברכיבים אלה בעזה. ארצות הברית צריכה לשתף פעולה עם בעלות בריתה למציאת תוכנית שתאפשר לתושבי עזה לקבל מים נקיים ושירותי סניטציה, וכן אספקת חשמל רציפה במשך יותר משעות ספורות בלבד ביממה, ולפעול על מנת לאפשר כניסה ויציאה של יותר אנשים ושל סחורות רבות יותר.

הפגנת מנהיגות בנושא השיקום והסיוע: תפקידם החשוב ביותר של האמריקאים הוא להשתמש במנהיגותם לשם גיוס אחרים. ממשל טראמפ נראה נחוש לנקוט יוזמה מהותית בתהליך השלום בין ישראל לפלסטינים. הממשל הדגיש את הפיתוח הכלכלי של הפלסטינים כחלק ממאמץ זה, והסיוע לפלסטינים עשוי לגדול אפילו בתקופה המתאפיינת בקיצוצי ענק בהצעות התקציב בכל העולם. חשוב שמאמץ זה לא יתמקד בגדה המערבית בלבד, ושהסיוע הכלכלי וההומניטרי לעזה יהיה אף הוא רכיב מרכזי ביוזמה זו. על ארצות הברית לפעול בשיתוף עם בעלות בריתה באירופה ובמזרח התיכון, לרבות ישראל ומצרים, כדי לזהות את הצרכים ולהניע אותן להשקיע בעזה. בוועידת

קהיר שהתקיימה באוקטובר 2014 לאחר מבצע 'צוק איתן' ניתנו התחייבויות להעברת כ-5 מיליארד דולר לפלסטינים, כאשר מחצית הסכום יועדה לשיקומה של עזה. עם זאת, מרבית ההתחייבויות הללו לא קוימו עדיין. הממשל השקיע רבות ביחסיו עם מדינות המפרץ ובייחוד עם ערב הסעודית, ועליו לנצל את השפעתו כדי להביא לקיומן של חלק מן ההתחייבויות, ולהגדיל את היקף הסיוע המועבר לעזה.

שיפור במימוש הסיוע: ארצות הברית צריכה להבטיח כי ועידות הסיוע הבינלאומיות העתידיות לא יישאו אופי של שיח פומבי, ושלא יופעל לחץ על מדינות להגדיל את התחייבויותיהן הכספיות לצורך השגת רווחים פוליטיים – התחייבויות שלא יעמדו בהן לאחר מכן. אחת הבעיות שמהן סובלת עזה היא כישלון המתמיד של מדינות בקיום התחייבויותיהן תוך המצאת תירוצים שונים, ביניהם התחייבויות כפולות קודמות; התחייבויות שעלולות לא להתממש במשך שנים רבות, או לא לבוא לידי מימוש בכלל. עובדה זו פוגעת בתכנון ויוצרת ציפיות בלתי מציאותיות. מה שנדרש במקום זאת הוא פעולה משמעותית ואפקטיבית למדי לשיפור המצב – ולא פעולות פוליטיות סמליות שאין להן המשך.

הגברת הנוכחות האמריקאית בעזה: נכון לעת הזו, אף פקיד ממשלתי אמריקאי אינו יכול להיכנס לעזה. מובן שקיימים שיקולים ביטחוניים ופוליטיים המגבילים את יכולתה של ארצות הברית לפעול בעזה, אולם דיפלומטים אירופים נכנסים לעזה בלי לקיים קשר עם חמאס. לארצות הברית יש משקיפים אחדים בשטח – היא מקיימת עתה שיחות ועידה בוויאדא עם אנשי עסקים מובילים בעזה, ומעסיקה עובדים שאינם אזרחי ארצות הברית. היא אינה זקוקה לנוכחות רבה, אך עליה להיות מסוגלת לשלוח נציגים לרצועה מעת לעת. ארצות הברית אינה צריכה לפתוח נציגות בעזה אלא להשתמש בנציגויות של בעלות בריתה, כפי שהיא משתמשת בנציגות של נורווגיה, למשל. שינוי כזה יסייע לארצות הברית להשיג מודעות מצבית טובה יותר לצורך קביעת מדיניותה, וימחיש את העניין ואת הרצון שלה לסייע לעזה. חזרת הרשות הפלסטינית לעזה תסלול את הדרך לנוכחות שגרתית יותר של ארצות הברית באזור זה.

יצירת מנגנונים לשמירה על הפסקת האש בין חמאס לישראל: מדיניותה של ארצות הברית כלפי עזה התאפיינה בתגובתיות ובמענה להתנגשויות בין ישראל לחמאס. במקום לפתוח בפעילות דיפלומטית רבה כל אימת שמתרחשת מלחמה, יכולה ארצות הברית לסייע ביצירת מנגנון שיעזור לישראל ולחמאס לשמר את הפסקת האש באמצעות המשך רמת המעורבות הגבוהה שמפגינה הקהילה הבינלאומית בעת מלחמה, גם בעתות שלום. על ארצות הברית לפעול בתיאום מלא עם מצרים ולהימנע מדחיקתה הצידה, שכן מצרים נמצאת בעמדה הטובה ביותר למלא תפקיד זה ובמיוחד עתה, לאור השיפור שחל ביחסיה עם חמאס.

- ניהול ההסלמה בין ישראל לחמאס:** לאחר שלוש מלחמות בין ישראל לחמאס תוך חמש שנים (2009–2014), סבב לחימה חדש נראה כעניין של זמן בלבד. ארצות הברית יכולה לנקוט כמה וכמה צעדים כדי לצמצם את המחיר של העימות הבא:
- א. אחד העקרונות הבסיסיים בתמיכתה של ארצות הברית בישראל הוא עמידה על זכותה של ישראל להגן על עצמה. בה בעת ניתן ללוות את התמיכה הציבורית בדיפלומטיה חשאית, שמטרתה לעודד את ישראל להכפיל את מאמציה להימנע מפגיעה באזרחים.
 - ב. בכפוף לתוצאותיו של תהליך הפיוס הפנים-פלסטיני, על ארצות הברית לנקוט צעדים במטרה להניא את ישראל מכיבוש מחדש של רצועת עזה ומניסיון למוטט את חמאס, שכן צעד כזה יגבה מחיר כבד מאוד מישראל ויהיה קשה ביותר לניהול מבחינת העמדות הבינלאומיות, אך ייתכן שארצות הברית לא תידרש לכך. ניתוח שבוצע באחרונה חשף כי חרף האיומים החוזרים ונשנים, זו אינה מטרתה של ישראל בשנים האחרונות.³⁰ באוגוסט האחרון אמר בכיר במערכת הביטחון של ישראל במפורש כי "ישראל מעוניינת ביציבותו של שלטון חמאס בעזה, שכן החלופה גרועה במידה רבה".³¹
 - ג. כאשר יפרוץ עימות תצטרך ארצות הברית לשתף פעולה עם ישראל, עם מצרים ועם הקהילה הבינלאומית במתן סיוע הומניטרי לעזה גם במהלכו, ולא רק עם שוך הקרבות. גישה זו, אשר באה לידי ביטוי גם במהלך מבצע 'צוק איתן', נדרשת על מנת להבטיח אספקת מזון ולמנוע התפרצות מחלות.
 - ד. אחד התסכולים שהביעו תורמים בינלאומיים הוא שהשקעתם בתשתיות נמחקת לעתים קרובות בפעולות צבאיות. לדוגמה, במבצע 'צוק איתן' הפגיזה ישראל את מאגר הדלק של תחנת הכוח היחידה הפועלת ברצועה, וגרמה לניתוק אספקת החשמל לעיר עזה ולחלקים רבים אחרים ברצועה. ארצות הברית יכולה לפעול בשיתוף עם בעלות בריתה כדי לדחוק בישראל – ובחמאס – ליצור אזורי מקלט או אזורים בטוחים להגנה על תשתיות חיוניות שהוקמו במימון הקהילה הבינלאומית. יש לעשות זאת תוך מזעור כל הסיכונים הביטחוניים והשימוש שעושה חמאס באתרים מוגנים מסוג זה לצורך שיגור רקטות לעבר ישראל.

הערות

- 1 Voice of America, "US Citizens Advised to leave Gaza Following Attack on Diplomatic Convoy," October 16, 2003, <https://www.voanews.com/a/a-13-a-2003-10-16-22-us-66299382/541916.html>
- 2 The White House, President George W. Bush, "Letter From President Bush to Prime Minister Sharon," April 14, 2004, <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2004/04/20040414-3.html>

- Martin S. Indyk, "The Day That Bush Took Gaza," Brookings, April 25, 2004, <https://www.brookings.edu/opinions/the-day-that-bush-took-gaza/> 3
- Glen Kessler, "Palestinian Leader is Urged to Confront Military Groups," *The Washington Post*, October 21, 2005, http://saveisraelcampaign.com/atad/Articles.asp?article_id=7205 4
- Paul Morro, "International Reaction to the Palestinian Unity Government," Congressional Research Service, May 9, 2007, <http://congressionalresearch.com/RS22659/document.php> 5
- Conal Urquhart, "Iran Replaces EU as Top Palestinian Donor," *The Guardian*, January 15, 2007, <https://www.theguardian.com/world/2007/jan/15/israel.iran> 6
- "U.S. may ease sanctions, Palestinian minister says," Reuters, April 18, 2007, <http://www.reuters.com/article/idUSL13837362> 7
- שם. 8
- David Rose, "The Gaza Bombshell," *Vanity Fair*, March 3, 2008, <http://www.vanityfair.com/news/2008/04/gaza200804> 9
- "Report: Hamas boycott could be counter-productive," Middle East Online, January 31, 2007, <http://www.middle-east-online.com/english/?id=19358> 10
- "U.S. Assistance Is Training and Equipping Security Forces, but the Program Needs to Measure Progress and Faces Logistical Constraints," Government Accountability Office (GAO), May 11, 2010, <http://www.gao.gov/products/GAO-10-505> 11
- "Report: Hamas boycott could be counter-productive." 12
- David Rose, "The Gaza Bombshell." 13
- Tovah Lazaroff, "Trump: Israeli-Palestinian Peace would be the 'Ultimate Deal'," *The Jerusalem Post*, November 12, 2016, <http://www.jpost.com/Israel-News/Trump-Israeli-Palestinian-peace-would-be-ultimate-deal-472404> 14
- Ben Kamisar, "Trump open to one-state or two-state solution in Middle East," *The Hill*, February 15, 2017, <http://thehill.com/policy/international/319673-trump-open-to-one-state-or-two-state-solution-in-middle-east> 15
- Conversation with former official in the Obama administration, May 1, 2017. 16
- Barak Ravid and Amir Tibon, "Alongside Ultimate Deal, Trump Administration ראו, למשל: Eyes Preventing Gaza's Next Crisis," *Haaretz*, April 7, 2017, <http://www.haaretz.com/israel-news/.premium-1.781860> 17
- Ahmad Melhem, "Israeli-Palestinian water pact raises hopes, suspicions," al-Monitor, July 25, 2017, <https://goo.gl/MLxHwM> 18
- סדנא בהשתתפות נציגים של ארגונים בינלאומיים ו־NGO הפועלים ברצועת עזה, שנערכה במכון למחקרי ביטחון לאומי ב־25 במאי, 2017. 19
- Raphael Cohen, et al., "From Cast Lead to Protective Edge: Lessons from Israel's Wars in Gaza," RAND Corporation, 2017, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1888.html 20
- Shlomi Eldar, "Hamas Serious About Palestinian Reconciliation Deal," Al-Monitor, November 2, 2017, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/11/israel-palestinians-hamas-fatah-gaza-strip-crossing-points.html> 21
- Ynet, "Greenblatt Calls on Palestinians to 'Recognize Israel'," October 2, 2017, <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-5024088,00.html> 22
- Ron Kampeas, "With America's blessing, Abbas signals a reconciliation with Hamas," Jewish Telegraphic Agency (JTA), October 3, 2017, <https://www.jta.org/2017/10/03/news-opinion/united-states/with-americas-blessing-abbas-signals-a-reconciliation-with-hamas> 23
- Uri Savir, "US Optimistic About Mideast Peace Deal," Al-Monitor, November 5, 2017, 24

- https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/11/israel-palestinians-us-donald-trump-jason-greenblatt-abbas.html?utm_campaign=20171106&utm_source=sailthru&utm_medium=email&utm_term=Daily%20Newsletter
- Tal Shalev and Lahav Harkov, The Jewish Insider, October 30, 2017, <http://jewishinsider.com/13063/kafe-knesset-october-30/> 25
- Savir, Al-Monitor, November 5, 2017. 26
- Zanotti, Jim, "U.S. Foreign Aid to the Palestinians," Congressional Research Service, 27
December 16, 2016, <https://fas.org/sgp/crs/mideast/RS22967.pdf>
- UNRWA in Figures, as of January 1, 2015, https://static1.squarespace.com/static/57054e469f72662c3218167e/t/5799095403596e37a0420229/1469647190254/unrwa_in_figures_2015.pdf 28
- Zanotti, "U.S. Foreign Aid to the Palestinians." 29
- Cohen et al., "From Cast Lead to Protective Edge: Lessons from Israel's Wars in Gaza." 30
- Ronen Bergman, "Israeli gov't 'interested in the stability of Hamas rule in Gaza'," Ynet, 31
August 29, 2017, <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-5009257,00.html>